

24.4.2017

YM46/04/2017

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi

Viite
Hänvisning Lausuntopyyntö 16.3.2017, OKM/10/010/2017

Asia
Ärende

Opetus- ja kulttuuriministerin lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä tehdyn Euroopan neuvoston puiteyleissopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Esityksen mukaan eduskunta hyväksyisi Farossa, Portugalissa lokakuussa 2005 allekirjoitettavaksi avatun kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä tehdyn Euroopan neuvoston puiteyleissopimuksen, nk. Faron sopimuksen.

Esityksen mukaan yleissopimus on kaikista aiemmin solmituista sopimuksista poikkeava, koska se nostaa kohteiden sijaan keskiöön yksilöt ja yhteisöt. Se korostaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä yhteisenä ja arvokkaana voimavarana sekä haastaa keskustelemaan kulttuuriperinnön merkityksestä ja luo puitteet kansalais- ja yhteisölähtöiselle kulttuuriperintöpolitiikalle.

Edelleen esityksen mukaan yleissopimus ei luo täytäntöönpanokelpoisia oikeuksia eikä sen voimaansaattaminen edellytä välittömiä lainsäädäntömuutoksia. Suomen kansallinen lainsäädäntö täyttää yleissopimuksen määräysten asettamat vaatimukset. Kuitenkin yleissopimuksen hyväksyminen esityksen mukaan mm. toisi Suomessa voimaan siinä muotoillut hyvin kattavat kulttuuriperinnön ja kulttuuriperintöyhteisön määritelmät. Valtiosopimusoppaan mukaan jos sopimuksessa määritellyt käsitteet tai sopimuksen soveltamisalaa koskevat määräykset koskevat lainsäädännön alaan kuuluvia asioita, määritelmät vaikuttavat välillisesti näiden lainsäädännön alaan kuuluvien aineellisten määräysten sisältöön ja soveltamiseen ja kuuluvat siksi itsekin lainsäädännön alaan.

Lisäksi yleissopimuksen hyväksyminen haastaisi kehittämään mm. ihmisten osallistumismahdollisuuksia voimassa olevan lainsäädännön puitteissa ja myös harkitsemaan tarvetta vahvistaa ja jopa laajentaa osallistumismahdollisuuksia lainsäädäntöä muutettaessa. Tämä koskee ympäristöministeriön hallinnonalan lainsäädäntöä monelta osin. Myös julkisen sektorin yhteistyön lisääminen yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa on yleissopimuksen keskeisiä tavoitteita.

Ympäristöministeriö katsoo, että yleissopimuksen painotukset kulttuuriperinnön monimuotoisuudesta, merkityksestä voimavarana ja kestäväen taloudellisen kehityksen resurssina vastaavat valtioneuvoston periaatepäätöksenä Suomessa hyväksytyn valtakunnallisen Kulttuuriympäristöstrategian tavoitteita. Aluehallinnon uudistuksen toimeenpanossa ympäristöministeriö pyrkii omalta osaltaan yhteistyössä alueellisten toimijoiden kanssa edistämään kulttuuriympäristöjen huomioon ottamista alueellisena voimavarana. Tähän parhaillaan eduskunnan käsittelyssä oleva esitys maakuntalaiksi antaa edellytyksiä nostaessaan esille maakunnallisen identiteetin hyvinvoinnin ja kehityksen lähteenä.

Yleissopimuksen hyväksyminen täydentäisi myös muutoin kansallisia toimia kulttuuriperinnön arvostuksen edistämiseksi, kuten vastikään ratifioitua aineetonta kulttuuriperintöä koskevan Unescon yleissopimuksen toimeenpanoa. Se olisi myös linjassa Euroopan unionin kulttuuriperinnön teema- vuoteen 2018 liittyvän Suomen painopisteen kanssa, joka on kansalaisten ja erilaisten yleisöjen osallisuuden lisääminen.

Esityksessä sivuilla 6-7 kuvaillaan kulttuuriperintöä koskevaa kansallista lainsäädäntöä. Tältä osin ympäristöministeriö haluaa tarkentaa, että maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) ohjausjärjestelmät koskevat niin rakennettua kulttuuriympäristöä kuin maisemaa. Niiden säännösten lisäksi, mitä esityksessä mainitaan, maankäyttö- ja rakennuslain 1 §:ssä asetetaan tavoitteeksi järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään paitsi ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti myös kulttuurisesti kestävä kehitystä. Tavoitteena on myös turvata jokaisen osallistumismahdollisuus asioiden valmisteluun, suunnittelun laatu ja vuorovaikutteisuus, asiantuntemuksen monipuolisuus sekä avoin tiedottaminen käsiteltävinä olevissa asioissa. Lain 9 luvussa esimerkiksi mahdollistetaan kansallisten kaupunkipuiston perustaminen kunnan aloitteesta kaupunkimaiseen ympäristöön kuuluvan alueen kulttuuri- tai luonnonmaiseman kauneuden, luonnon monimuotoisuuden, historiallisten ominaispiirteiden tai siihen liittyvien kaupunkikuvallisten, sosiaalisten, virkistysellisten tai muiden erityisten arvojen säilyttämiseksi ja hoitamiseksi.

Esityksessä mainittu maankäyttö- ja rakennuslain 64 § on eduskunnan juuri hyväksymän esityksen mukaisesti kumottu. Säännöksen soveltaminen on jäänyt käytännössä melko vähäiseksi. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen roolin muuttuessa entistä enemmän kunnan yhteistyökumppaniksi, ei neuvottelua koskeva säännös ole tarkoituksenmukainen. Kunta voi osana vapaamuotoista yhteistyötään elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa neuvotella halutessaan myös osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta. Myös 63 ja 66 §:ään on hyväksytty eräitä muutoksia. (EV 22/2017 vp.)

Esityksessä todetaan myös eräiden muiden lakien kohdistuvan hyvin pieneen osaan kulttuuriperinnön kokonaisuudesta. Ympäristöministeriön mielestä luonnehdinta ei ole aivan paikallaan asianomaisten lakien kohdalla. Esimerkiksi kirkkolainsäädännöllä ja luonnonsuojelulain menettelyin suojellut kohteet käsittävät varsin merkittäviä osia Suomen aineellisesta ja aineettomasta kulttuuriperinnöstä, ajatellen mm. kirkollisia rakennuksia ympäröivine alueineen, sisätiloineen ja esineistöineen tai kansallispuistoja, maisema-alueita ja luonnonmuistomerkkejä.

Esityksen sivulla 24 mainitaan rakennussuojelulaki esimerkkinä laista, jossa muutoksenhakuoikeuden laajennuksia voitaisiin harkita. Voimassa olevassa laissa rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010) onkin säädetty rakennussuojeluesityksen tekeminen mahdolliseksi toimialueellaan sellaiselle rekisteröidylle yhteisölle, jonka toimialaan kuuluu kulttuuriperinnön vaaliminen. Esityksen tekijänä ao. yhteisöllä on oikeus myös hakea muutosta asiassa annettavaan päätökseen.

Samoin sivulla 24 mainitun luonnonsuojelulain 61 §:n 3 momentin osalta voisi täsmällisemmin todeta seuraavasti: Valitusoikeus on tietyissä asioissa myös sellaisella rekisteröidyllä paikallisella tai alueellisella yhteisöllä, jonka tarkoituksena on luonnon- tai ympäristönsuojelun edistäminen. Luonnonsuojeluohjelman hyväksymistä koskevasta valtioneuvoston päätöksestä on valitusoikeus myös mainitulla valtakunnallisella yhteisöllä ja maanomistajien etua valvovalla valtakunnallisella yhteisöllä.

Esityksen sivulla 12 mainitaan valtion keskeiset kiinteistövarallisuuden hallinnoijat. Metsähallituksen osalta lisätietona todettakoon, että Metsähallituksella on hallinnassaan runsaasti kulttuuriperintökohteita. Metsähallituksesta annetun lain (234/2016) nojalla sen tehtäviin kuuluu mm. vaalia hallussaan olevaa kulttuuriomaisuutta ja tehtäviään hoitaessaan turvata saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytykset saamelaisten kotiseutualueilla.

Edellä todetuin huomioin ja tarkennuksin ympäristöministeriö puoltaa esitystä kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä tehdyn Euroopan neuvoston puiteyleissopimuksen hyväksymisestä.

Ylijohtaja

Helena Säteri

Hallitussihteeri

Matleena Haapala

Tiedoksi: Vanhempi hallitussihteeri Rami Sampalahti, rami.sampalahti@minedu.fi

